

Изм. № 039/07.02.2018 г.

ДО:
Г-ЖА ЦЕЦКА ЦАЧЕВА
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Уважаема министър Цачева,

Приложено ще намерите становището на Национална мрежа за децата във връзка с Консултационен документ относно проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица.

С уважение,

Георги Богданов
Изпълнителен директор
Национална мрежа за децата

Становище на Национална мрежа за децата във връзка с Консултационен документ относно проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица

Национална мрежа за децата е обединение на 150 граждански организации и съмишленици, работещи със и за деца и семейства в цялата страна. Насърчаването, защитата и спазването на правата на детето са част от ключовите принципи, които ни обединяват. Ние вярваме, че всички политики и практики, които засягат пряко или косвено децата, следва да се изготвят, прилагат и съблюдават, като се взема предвид принципът за висшия интерес на децата и с активното участие на самите деца и младежи.

I.Общи коментари

Национална мрежа за децата се застъпва за реформа в системата на детско правосъдие още преди приемането на Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за детето през 2011 г. и Пътната карта за нейното изпълнение от страна на държавата през 2013 г. В този смисъл, за реформата в системата за детско правосъдие започна да се говори преди около 15 години и според нас осъществяването ѝ е крайно необходимо с оглед гарантиране правата на децата и осигуряване на координация със системата за закрила.

II. Коментари по Въпрос 1: Кои органи да налагат възпитателни мерки и включването на непълнолетни в подходящи възпитателни програми с оглед естеството на проблема и професионалното разбиране какви мерки са необходими?

От Национална мрежа за децата подкрепяме Концепцията на ЗОНПНВМНЛ възпитателните мерки да се налагат от специализиран състав на районния съд, както и Законът да се прилага от съдии, прокурори, разследващи органи и полицейски служители, които притежават специализирани познания за детското развитие и работата с деца. Едновременно с това считаме, че още на етап концепция е важно да се уточни, че ЗОНПНВМНЛ ще даде гаранции за правното представителство на децата в конфликт със закона. Приемаме напълно възможността, която дава Законопроектът, непълнолетните деца да бъдат отклонявани с мерки и програми на всеки етап от производството, включително чрез прилагане на модели за възстановително правосъдие.

В тази връзка смятаме, че възпитателните мерки и програми, регламентирани в Законопроекта в по-голяма степен трябва да бъдат обвързани със социалните услуги и закрилата на детето, като съответните промени ще касаят и промени в Закона за закрила на детето и Закона за социално подпомагане (доколкото се гарантира наличие на специализирани услуги за деца в конфликт със закона).

III. Коментари по Въпрос 2: Да се създаде ли Национална служба за възпитателна подкрепа към министъра на правосъдието или тя да бъде към друг орган?

От Национална мрежа за децата подкрепяме създаването на Национална служба за възпитателна подкрепа към министъра на правосъдието. Тъй като в ЗОНПНВМНЛ се урежда процес на правораздаване, както и на контрол и изпълнение на мерки, които по своя характер са санкциониращи, от Национална мрежа за децата считаме, че именно Министерството на правосъдието би могло да развие достатъчно високи професионални стандарти за гарантиране на доброто управление на тези процеси. Отделно от това, Министерството на правосъдието е централизиран орган, който би могъл да осъществява контрол върху всички стандарти по много по-компетентен начин от всяка друга институция, защото разполага с опит, макар и той да е свързан с изпълнение на наказания.

Добри примери от редица европейски държави показват, че служби от характера на предвидената Национална служба за възпитателна подкрепа са намерили мястото си именно под опеката на правосъдните министерства¹.

В тази връзка, считаме за изключително важно наредбата на Министерския съвет по предложение на министъра на правосъдието и председателя на Държавната агенция за закрила на детето, която определя изискванията за заемане на длъжностите ръководител и възпитатели в Националната служба за възпитателна подкрепа и местните служби за възпитателна подкрепа, да включва изискването за професионални стандарти за подбор, поддържане на квалификацията, конкурентно кариерно развитие и атестация за всички групи държавни служители от системата за детско правосъдие, включително за полицаи, съдии, прокурори, следователи, адвокати; пробационни служители; служители в пенитенциарните заведения; социални работници, учители, психолози. Ако това не се случи, ще се постигне единствено формална промяна, която няма да повлияе на същинската работа на структурите, както и да се назовават те. Отделно от това, на служителите в новите служби ще бъдат вменени много нови функции, за изпълнението на които е необходимо да имат специална квалификация и професионални компетентности като знания, умения и нагласи.

IV. Коментари по въпрос 3: Какво да бъде съотношението между приложното поле на предвидените в този закон мерки и мерките в Закона за закрила на детето, Наказателния кодекс, Наказателно-процесуалния кодекс?

Що се отнася до децата под минималната възраст за наказателна отговорност, т.е. децата под 14-годишна възраст, за тях трябва да се прилагат само мерките в Закона за закрила на детето (ЗЗД). Що се отнася до децата над 14-годишна възраст, които попадат в обхвата на чл. 5 на ЗОНПНВМНЛ и които са наказателноотговорни, те следва да бъдат отклонявани според правилата на ЗОНПНВМНЛ. За всички останали, т.е. за непълнолетните, които не могат да бъдат отклонени, по преценка на прокурора се прилагат разпоредбите от Наказателния кодекс (НК).

Прилагането на възпитателни мерки на непълнолетни лица по проектозакона не следва да изключи прилагането на мерки по ЗЗД, тъй като често се случва в една и съща ситуация детето в конфликт със закона да бъде и дете в риск. В тази връзка трябва да има механизми за синхронизиране на мерките в различните закони и да се гарантира междуинституционален и екипен подход. По същия начин за непълнолетните, които не подлежат на отклоняване и за които важат разпоредбите от НК, следва също да има възможност да бъдат приложени мерки по ЗЗД.

V. Коментари по въпрос 4: Да бъдат ли включени малолетните лица, извършили общественоопасно деяние, осъществяващо признаците на престъпление, в обхвата на този закон или тези правоотношения да бъдат уредени с промяна на други закони.

Концептуалната рамка на ЗОНПНВМНЛ определя обхвата на мерките единствено и само за непълнолетните лица, доколкото те са наказателноотговорни при особените правила, регламентирани в НК. Наказателната неотговорност на малолетните е безусловна. Предвид своята незавършена емоционална, психическа и физическа зрялост, лицата ненавършили 14 години не могат да носят отговорност. Според Национална мрежа за децата малолетните извършители на общественоопасно деяние, с признаците на престъпление, следва да бъдат обхванати в приложното поле на ЗЗД (вж. отговор на Въпрос IV). Нашето разбиране е, че за тях би трябвало да в възможно да се приложат единствено и само мерки по закрила, реализирани при условията и по реда на ЗЗД. Приветстваме разписаните в законопроекта разпоредби за

¹ Такива примери са системите за правосъдие за деца в Италия, където Департаментът за младежко правосъдие е към Министерството на правосъдието, в Португалия, където Главната дирекция за социална реинтеграция е към португалското Министерство на правосъдието, във Франция, където Дирекция „Съдебна закрила на ненавършилите пълнолетие“ е също към Министерство на правосъдието и др.

отмяната на специалните мерки, с възпитателна и поправителна функция, спрямо малолетни, извършители на нарушение на правния ред, прилагани според сега действащия ЗБППМН.

Малолетно лице, което е извършило общественоопасно деяние, осъществяващо признаците на престъпление поради възрастта и зрелостта си, не може да осъзнае всички последствия от действието си. Поради тези причини лицето не е наказателно отговорно и не следва да попада в обхвата в настоящия проектозакон. Необходимо е, обаче на това дете да бъде оказана необходимата подкрепа, за да може то да осъзнае деянието си и да се предотврати повторната проява на това нежелано поведение. За да се определят напълно нуждите на това дете, е необходима социална оценка, на база на което да се планират, съгласуват с детето и неговите родители/полагащи грижа за него лица и изпълнят конкретни дейности.

VI. Други предложения и коментари извън зададените в документа теми?

Национална мрежа за децата категорично подкрепя отмяната на Закона за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и приемането на проекта на ЗОНПНВМНЛ, като считаме, че промените следва да бъдат гледани заедно с публикуваните през 2016 г. предложения за промени в НК и НПК. Отделно от това се застъпваме в пакета законодателни промени да включат и предложения за промени в Закона за МВР и ЗЗД, които да синхронизират разпоредбите в отделните сфери на закона. Предлагаме тези допълнителни промени тъй като, според нас, проектът на Закон по същество трябва да гарантира прилагане на интегриран подход от всички институции спрямо непълнолетните в конфликт със закона, както и да предвиди съответните пакети от мерки за тях.

Вярваме, че съществуващите в момента слабости и предизвикателства могат да бъдат преодолен с ясна политическа воля и лидерство, както и диалог между всички отговорни Министерства, Агенции, експерти и представители на гражданските организации, работещи с деца и семейства, насочен към търсене и взимане на консенсусни решения, които са в най-добрия интерес на децата и осъществяване на тази така дълго чакана и закъсняла реформа, а не на конкретни институции, запазване на статуквото или имитация на реформа.

февруари 2018 г.

Национална мрежа за децата